

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 31ΗΣ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1980

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΥΛΩΝΑ

ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΟΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΝΙΚ. Κ. ΛΟΥΡΟΥ

Ήταν τρεῖς τὸ πρῶτὸ στίς 7 Σεπτεμβρίου τοῦ 1896, ὅταν βρέθηκε στὸ πάροκο τῆς Φραγκφούρτης, σπαρταρώντας χάμω πληγωμένος, ἕνας νέος καμὶ 25αριὰ χρονῶν. Τὸν ἔφεραν στὸ Ἀστυνομικὸ Τμήμα καὶ ἀπὸ κεῖ στὸ Δημοτικὸ Νοσοκομεῖο. Ήταν αἰμόφυρτος καὶ κατάχλωμος. Ὅταν τὸν ἔγδυσαν, ὁ βοηθὸς τοῦ χειρουργικοῦ Τμήματος Siegel βρῆκε ἕνα τραῦμα μακρὸ δύο ἑκατοστὰ ἀνάμεσα στὸ τέταρτο ἀριστερὸ μεσοπλευρῖο διάστημα, κάτω ἀπὸ τὴ θηλὴ τοῦ μαστοῦ. Τὸ μαχαίρι τῆς κουζίνας ποὺ βρέθηκε δίπλα στὸν πληγωμένο ἀντιστοιχοῦσε στὸ τραῦμα.

Ὁ Siegel ἦταν μόνος του τὴ νύχτα ἐκείνη στὴν κλινικὴ. Ὁ Διευθυντὴς καθηγητὴς Ludwig Rehn ἦταν ταξίδι καὶ θὰ γύριζε τὴ μεθεπομένη 9 Σεπτεμβρίου. Ἡ τοπικὴ ἐξέταση ἔδινε τὴν ἐντύπωση ὅτι τὸ μαχαίρι εἶχε βρεῖ τὴν καρδιά. Οἱ καρδιακοὶ παλμοὶ ὥστόσο ἦταν καθαροί, ἀλλὰ ὁ σφυγμὸς ἀνώμαλος, μόλις αἰσθητός. Ἡ μύλη προχωροῦσε βαθειὰ μέσα στὸ τραῦμα προκαλώντας γοερὰς φωνὰς τοῦ τραυματισμένου. Ὁ βοηθὸς ἀποφάνθηκε πὼς δὲν μπορούσε τίποτα νὰ γίνει. Ὁ Billroth, ὁ διάσημος καθηγητὴς χειρουργὸς τῆς Βιέννης, εἶχε διατυπώσει τὸ ἀπόφθεγμα πὼς «ὅποιος τολμήσει νὰ ράψει τὴν καρδιά, νὰ εἶναι βέβαιος πὼς θὰ χάσει τὴν ἐκτίμηση ὅλων τῶν συναδέλφων του».

Ὁ βοηθὸς Siegel, διαβασμένος καὶ εὐσυνείδητος, δὲν μπορούσε λοιπὸν νὰ προβεῖ σὲ καμιά τολμηρὴ ἐνέργεια, σύμφωνα ἄλλωστε καὶ μὲ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ

τὸν Ὀβίδιο (πὸν τότε τοὺς διάβαζαν οἱ νέοι γιατροί), πὸς τὰ τραύματα τῆς καρδιακῆς χώρας εἶναι πάντα θανατηφόρα.

Ἦταν ἀνυπόφορο τὸ βογγητὸ τοῦ ἀνθρώπου πὸν πέθαινε. Ὁ Siegel ἀνυπομονοῦσε νὰ γυρίσει ὁ προϊστάμενός του γιὰ ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴν εὐθύνη. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τί θὰ ἔκανε; Ἀλλωστε δὲν ἦταν φημισμένος χειρουργὸς ὁ Ludwig Rehn οὔτε μαθητὴς κανενὸς σπουδαίου καθηγητῆ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἦταν περισσότερο αὐτοδίδαχτος. Εἶχε ὅμως κατορθώσει νὰ ἀποσπάσει τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς κοινω- νίας τῆς Φραγκφούρτης καὶ νὰ ἀναδείξει τὴ μικρὴ χειρουργικὴ Κλινικὴ τοῦ Δημο- τικοῦ Νοσοκομείου. Ὡστόσο ὁ τραυματίας ζοῦσε ἀκόμα. Εἶχε χάσει ἄφθονο αἷμα, ἀλλὰ τὴν ὥρα κατὰ κάτω ἀπὸ τὸ τραῦμα ἔδειχνε πρησμένος, ὥστε ἡ λογικὴ ὁδηγοῦσε στὴ σκέψη πὸς κάποια ἐσωτερικὴ πίεση μέσα ἢ δίπλα στὸ περικάρδιο προκαλοῦσε ἐσωτερικὴ κατακράτηση θρομβωμένου αἵματος.

Ἀλλὰ ὡς πότε; Ἡ ὥρα περνοῦσε καὶ ὁ Siegel προσπάθησε στὸ ἀναμεταξὺ νὰ ἀναζητήσει στὴ βιβλιογραφία ὑπομονὴ καὶ παρηγοριά.

Ἐκεῖ βρῆκε πὸς ὁ περίφημος χειρουργὸς τοῦ Ναπολέοντα, ὁ βαρῶνος Domi- nique Larrey εἶχε στὰ 1805 καὶ σὲ παρόμοια περίπτωσι ἀνοίξει τὸ θώρακα καὶ διασωλῆνῶσει τὸ περικάρδιο, ἐνέργεια πὸν καθυστέρησε κάπως τὸν ἀναπότρεπτο θάνατο. Ὁ Larrey εἶχε περιγράψει πὸς μὲ τὸ δάχτυλο στὴν ὀπὴ τοῦ περικαρδίου εἶχε αἰσθανθεῖ τὴν καρδιά, ἄγγιγμα πὸν θεωροῦσαν αὐτὸ καθεαυτὸ θανατηφόρο. Στὰ 1872 ὁ χειρουργὸς Callender στὸ Λονδίνο εἶχε βρεῖ πὸς μιὰ βελόνα, σὲ κάποιο κανυγὰ μὲ μιὰ γροθιά στὸ στῆθος, εἶχε σφηνωθεῖ στὴν καρδιά, καὶ ἡ καρδιά ἐξακολουθοῦσε τοὺς κανονικοὺς παλμούς της. Εἶχε βέβαια τὸ θάρρος νὰ ἀνοίξει τὸ θώρακα καὶ νὰ τραβήξει τὴ βελόνα ἔξω ἀπὸ τὸ περικάρδιο καὶ τὴν καρδιά ἀπὸ κάτω, χωρὶς νὰ συμβεῖ τίποτα καὶ νὰ σωθεῖ ὁ τραυματίας. Ἀλλὰ σὲ τέτοιες ἐλπί- δες δὲν μποροῦσε νὰ στηριχθεῖ ἡ φαντασία τοῦ νέου γιατροῦ πὸν μὲ ἀγωνία περι- μενε τὸν προϊστάμενό του.

Αὐτὸς ἔφτασε ἐπὶ τέλους τὸ ἀπόγειμα στὶς 9 Σεπτεμβρίου, δηλαδὴ 48 ὥρες περίπου ὕστερ' ἀπὸ τὸν τραυματισμό. Ἔτρεξε στὸν ἐτοιμοθάνατο καὶ ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐπιβεβαιωτικὴ ἐξέταση ὁ νοῦς του θυμῆθηκε, ποῖός ξέρει πῶς, κάτι πὸν εἶχε διαβάσει γιὰ ἕναν πειραματιστὴ πὸν εἶχε ἀνοίξει τὸ θώρακα σὲ κουνέλια καὶ τραυ- ματίσει τὴν καρδιά τους χωρὶς νὰ πάθουν τίποτα, ἀφοῦ εἶχε ξαναράψει τὸ τραῦμα. Καὶ θυμῆθηκε ἐπίσης καὶ τὸν Ἰταλὸ Vecchio πὸν στὸ συνέδριο τῆς Ρώμης τὸν περασμένο χρόνον (1895) εἶχε ἐπιδείξει ραφὲς καρδιάς σὲ σκύλους πὸν ἐξακολου-θοῦσαν νὰ ζοῦν.

Ὅμως ὁ χλωμὸς ἄνθρωπος σιγὰ-σιγὰ ξεψυχοῦσε. Δὲν ὑπῆρχε καμιὰ σωτη- ρία. Ἡ στιγμὴ ἦταν ἀποφασιστικὴ, ἀπὸ κείνες ὅπου ὁ γιατρὸς ὁδηγεῖται ἀπὸ

κάποια άλλη υπεράνθρωπη δύναμη. Ὁ Rehn δὲν χάνει, λοιπόν, ψυχραιμία καὶ καιρό. Εἶχε φτάσει στὶς 6.30', στὶς 7.27' ἄρχιζε ἡ ἐγχείρηση ὅσο γίνεται πὺδ σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τῆς ἀντισηψίας καὶ τῆς ἀσηψίας, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ γάντια πὺδ ἐφευρέθησαν ἀπὸ τὸν Halsted ἕνα χρόνον ἀργότερα, δηλαδὴ στὰ 1897. Οἱ Γερμανοὶ ἐφάρμοζαν ὥστόσο νάρκωση μὲ αἰθέρα.

Ὁ Rehn ἀνοίξε μὲ τομὴ 15 ἑκατοστὰ τὸ θώρακα, παραμερίζοντας τὴν 5η πλευρά. Ξεχύθηκε τότε ἄφθονο μισοπηγμένο αἷμα καὶ θρόμβοι. Ὁ ἀριστερὸς πνεύμονας μὲ τὸ ἀνοιγμα τοῦ ὑπεζοκότα εἶχε συμπέσει καὶ ἀχρηστευθεῖ. Μὲ δυσκολία ἀνοίγει τὸ περικάρδιο, πὺδ διαρκῶς γλιστράει ἀπὸ τὰ δάχτυλά του. Γιὰ πρώτη φορὰ ὁ ἄνθρωπος ἔβλεπε καὶ ἄγγιξε τὴν ἄγνωστη ὡς τότε ζωντανὴ ἀνθρώπινη καρδιά. Τὸ tabou τῶν αἰῶνων ἐξαφανίζεται διὰ μιᾶς, ἀφοῦ τὸ δάχτυλο βουλώνοντας προσωρινὰ τὸ τραῦμα παρακολουθεῖ τὶς καρδιακὰς συστολὰς. Μὲ βελόνα καὶ μετάξινη κλωστή περνάει πέντε χωριστὰ ράμματα μὲ μεγάλη προσοχὴ ὥστε τὸ σφίξιμο τοῦ κόμπου νὰ μὴ σχίσει τὸν καρδιακὸ ἴστό. Ἀπερίγραπτη ἀγωνία παρακολουθεῖ τὸ χειρουργὸ ὥσπου νὰ τοῦ ἀναγγείλουν πὺς ὁ σφηνγμὸς πὺδ εἶχε σχεδὸν σταματήσει, ἐπανέρχεται καὶ δυναμώνει. Γύρω στὸν Rehn οἱ βοηθοὶ καὶ τὸ προσωπικὸ τοῦ χειρουργείου τὸν κοιτᾶζουν μὲ ἐρωτηματικὸ θαυμασμό. Ὁ ἴδιος ὅμως, μόλις βγῆκε κáθιδρος ἀπὸ τὸ χειρουργεῖο, πέταξε ἕνα ἐπανωφόρι στὸν ὦμο του καὶ βγῆκε νὰ περπατήσει στὸ δρόμο, γιὰ νὰ πεισθεῖ πὺς δὲν ὄνειρεύεται!

Ἡ πρώτη ἐγχείρηση καρδιάς εἶχε πετύχει. Ὁ χειρουργημένος ἐπέζησε. Σὰν ἀστραπὴ διαδόθηκε τὸ γεγονός σ' ὅλο τὸν κόσμο.

Ἀπὸ τότε πέρασαν πολλὰ χρόνια μὲ ἐντυπωσιακὰς ἐξελίξεις ἢ μὲ μικροβελτιώσεις καὶ προσθήκες στὴ φαρέτρα τῆς καρδιοχειρουργικῆς. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀσηψίας, τῆς ναρκώσεως, τῆς ἐξωσωματικῆς κυκλοφορίας καὶ τῆς σύγχρονης ἐντατικῆς παρακολουθήσεως, ἔχουν ἀλλάξει τὸ κλίμα τῆς καρδιοχειρουργικῆς.

Στὶς 2 Δεκεμβρίου 1967, δηλαδὴ 70 χρόνια περίπου ὕστερ' ἀπὸ τὸ κατόρθωμα τοῦ Rehn, δικαιώνονται οἱ μακρόχρονες προετοιμασίαι γιὰ τὸ τολμηρότερο ὡς τώρα χειρουργικὸ ἐπίτευγμα: Τὴν ἀντικατάσταση τῆς καρδιάς! Ἐπρεπε βέβαια προτιότερα νὰ δημιουργηθεῖ καὶ νὰ ἐφοδιαστεῖ κατάλληλα τὸ χειρουργικὸ συνεργεῖο μὲ ὄργανα καὶ ἔμφυχο ὄλικό, σκληρὰ προπαιδευμένο, γιὰ νὰ ἐπιχειρηθοῦν ταχυδακτυλουργίες. Ὁ αὐτοκαθετηριασμὸς τῆς καρδιάς πὺδ ἐγκαινιάστηκε μάλιστα μὲ τὸ θάρρος καὶ τὴν ψυχραιμία ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Forssmann στὸν ἴδιο τὸν ἐφευρέτη του, ἀποτέλεσε διαγνωστικὸ σταθμὸ προϋποθέσεως, μαζὶ μὲ τὴν ὀργάνωση τῆς ἐξωσωματικῆς κυκλοφορίας. Ἔτσι σιγὰ-σιγὰ ἡ τόλμη ἀποκτοῦσε φτερά, πὺδ καὶ αὐτὴ ἢ φαντασία δὲν θὰ ἀποτολμοῦσε.

Ἦταν ποτέ νοητὴ ἡ ἀντικατάσταση τῆς καρδιάς ;

Ὡστόσο αὐτὴ σχεδιαζόταν σιωπηρὰ κάπου στὴν ἄκρη τῆς Ἀφρικῆς ὅπου ἄνδρες θαρραλέοι περιμέναν τὴν εὐκαιρία. Ἐδῶ, ἰατρικὴ εὐσυνειδησία, σφραγισμένη ἀπὸ τὸν Ἱπποκράτη μὲ τὸ «ὠφελῆειν μὴ βλάπτειν», κυκλοφοροῦσε σὲ ἰδιοσυγκρασίες πὸν κατόρθωσαν νὰ δράσουν χωρὶς ἢ τεράστια εὐθύνη νὰ ἐμποδίσει τὴ δικιὰ τους τὴν καρδιὰ νὰ συνεχίσει τὴ λειτουργία της! Ἀπὸ ὅλους ὅσοι εἶχαν συμβληθεῖ στὴν τόλμη εἶναι παράξενο πὼς κανένας δὲν ἔπαθε, ὅσο ξέρω, οὔτε τὴν παραμικρὴ προσβολὴ τῆς κυκλοφοριακῆς λειτουργίας του. Ποιὰ μεγαλύτερη δοκιμασία τῆς ἰατρικῆς εὐθύνης θὰ μπορούσε νὰ φαντασθεῖ κανεὶς ;

Ἐν τούτοις . . .

Οἱ «συνωμότες» μὲ ἀρχηγό τους τὸν Χριστιανὸ Μπάρναρντ εἶχαν σχεδιάσει καὶ τεθεῖ σὲ ἐπιφυλακὴ γιὰ τὴν ἀντικατάσταση τῆς ἀνιάτης καρδιάς μὲ φυσιολογικὸ ἀντίστοιχο ὄργανο, πὸν θὰ προερχόταν ἀπὸ αἰφνίδιο θάνατο ὑγιοῦς προσώπου. Σὰν ὄρεα καταδοκοῦσαν λοιπὸν ἀπὸ μῆνες μὲ ὑπομονὴ καὶ ἐλπίδα.

Ἡ σκηνὴ διαδραματίζεται στὸ Νοσοκομεῖο Groote Schuur στὴν πόλη τοῦ Ἀκρωτηρίου. Ὁ νεαρός, ἀλλὰ ὡστόσο ἰκανὸς καὶ ἔμπειρος χειρουργὸς τοῦ Νοσοκομείου Χριστιανὸς Μπάρναρντ κάθε τόσο ἐνοχλοῦσε τὸ συνάδελφό του Val Shire, καρδιολόγο τοῦ Νοσοκομείου, ζητώντας νὰ τοῦ προμηθεύσει τὸν κατάλληλο καρδιοπαθῆ σὲ ἀπελπιστικὴ κατάσταση. «Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀρρώστους σας θὰ μπορούσαν νὰ σωθοῦν μὲ τὴν ἀντικατάσταση τῆς καρδιάς τους» ἔλεγε ὁ Μπάρναρντ. Τρομαγμένος ὁ Shire ἀπαντοῦσε : «Μὲ ποιὰ κριτήρια, ποιὲς ἐνδείξεις, ποιὲς ἐλπίδες ;». «Ἡ μεταμόσχευση τῆς καρδιάς μᾶς πέτυχε σὲ πολλοὺς σκύλους πὸν ἐπέζησαν». «Δὲν ἐπέζησαν ὅμως ἀρκετά». Ἀπαντοῦσε μὲ ὑπεκφυγὴ ὁ Shire. «Προσπαθεῖστε νὰ παρατείνετε τὴ ζωὴ στὰ πειραματόζωα καὶ βλέπουμε».

Ὁ Μπάρναρντ πάντα παρακλητικὸς καὶ ἐπιθετικὸς, δικαιολογοῦσε τὴ σύντομη πειραματικὴ ἐπιβίωση μὲ τὴν ἔλλειψη τῶν μέσων πὸν ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιήσουν στὸν ἄνθρωπο, γιὰ νὰ ἀποφευχθεῖ ἢ ἀπόρριψη τοῦ μοσχεύματος. «Μελετήσαμε ὅμως τὸ πρόβλημα τῆς ἀπορρίψεως μὲ τὸν Botha στὸ Richmond, τὸν Van Rood στὸ Leyden καὶ τὸν Dausset στὸ Παρίσι. Πρέπει βέβαια νὰ τηρηθοῦν προϋποθέσεις καὶ ἐνδείξεις. Ἀλλὰ ἔτσι χειρουργήσαμε τὴν ἀντικατάσταση τοῦ νεφροῦ μὲ ἀπόλυτη ἐπιτυχία. Γιατί νὰ μὴν ἐπιχειρήσουμε τὸ ἴδιο μὲ τὴν καρδιά ;».

«Σκέψου ἀγαπητέ μου», ἀπαντοῦσε στενοχωρημένος καὶ ἐπιφυλακτικὸς ὁ Shire, «τὸ τί θὰ μᾶς ψάλλουν στὸ ἐξωτερικὸ, πὼς μεταχειριζόμαστε ἄνθρωπος σὰν πειραματόζωα». Καὶ ἔτσι οἱ ἀρνήσεις καὶ οἱ ἀναβολὲς συνεχίζονται, παρ' ὅλο πὸν τὰ προβλεπόμενα χειρουργικὰ συνεργεῖα τοῦ Μπάρναρντ εἶναι νύχτα μέρα

έτοιμα και σε αδιάκοπη επιφυλακή. Γνωρίζουν οι χειρουργοί πόσο δύσκολη είναι η διατήρηση αυτών των προϋποθέσεων, για να εκτιμήσει κανείς την καρτεριά, τη δαπάνη και την αδημονία όχι μόνο του χειρουργικού συνεργείου αλλά και της διοικήσεως του Νοσοκομείου.

Ἡ φράση «τίποτα ακόμα» σάν καθημερινή απάντηση τοῦ καρδιολόγου, ἄρχισε νὰ ἐκνευρίζει τὴν ἀτσάλινη ἐστόσο ὑπομονὴ τοῦ Μπάρναρντ.

Ὑστερα ἀπὸ μιὰ ἄϋπνη νύχτα ἀναμετρήσεως τῆς ἐδθῆνης ὁ Shire, πὸν σιωπηρὰ παραδεχόταν τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Μπάρναρντ, ἀποφασίζει στὸ τέλος νὰ τὸν καλέσει.

«Ἐχω ἴσως μιὰ περίπτωση για σένα . . .».

«Πρόκειται για τὸν Louis Washkansky, 53 χρονῶν, γεροδεμένο, παλιὸ ἐρασιτέχνη ἀθλητὴ, ποδοσφαιριστὴ καὶ πυγμάχο, τολμηρὸ καὶ γενναῖο. Ἡ καρδιακὴ κυκλοφορικὴ του κατάστασι εἶναι ἀπελπιστικὴ. Οἰδήματα καὶ δύσπνοια καθιστοῦν τὸ βίον του ἀβίωτο. Εἶναι ψύχραιμος καὶ ἀποφασισμένος νὰ θεραπευθεῖ ἢ νὰ πεθάνει, ζητώντας ὅμως πληροφορίες πρὶν ν' ἀποφασίσει ποιὸς εἶναι οἱ προοπτικὲς του, ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐγχείρησι».

Τοῦ ἐξηγεῖ ὁ Μπάρναρντ πὼς δὲν ὑπάρχει πείρα, καὶ πὼς θὰ εἶναι ὁ πρῶτος πὸν θὰ ζήσει μὲ ξένη καρδιά. «Ἡ ἐπιστήμη συγκεντρώνει πολλὰς ἐλπίδες ; ». Εἶναι ἡ μόνη ἀμφίβολη ἀπάντησι. Ὡστόσο ὁ ἥρωισμὸς τῆς προσπάθειας ἐνδίδει. Ὁ «ἀθλητῆς» κολακεύεται νὰ εἶναι («ὁ πρῶτος»)!

Ἀλλὰ τότε ; Οἱ μέρες περνοῦν μὲ καθημερινὰς ἐπισκέψεις τοῦ Barnard στὸν Washkansky, ἐνισχυτικὰς για τὴν ἀμφοτερόπλευρη ὑπομονή.

Ὡσπου . . . στὶς 2 Δεκεμβρίου 1967 ἕνα αὐτοκινητιστικὸ δυστύχημα τραυματίζει θανάσιμα τὴν Denise Darvall 25 χρονῶν. Τὴν μεταφέρουν στὸ Νοσοκομεῖο σὲ κωματικὴ κατάστασι. Κάταγμα τοῦ κρανίου καὶ πολλαπλὰ κατάγματα τῆς λεκάνης καὶ τῶν ἄκρων. Μεταφέρεται στὸ δωμάτιο 283 καὶ ὁ Venter, βοηθὸς τοῦ Μπάρναρντ τὸν εἰδοποιεῖ στὶς 8 τὸ βράδυ.

Εἶναι ἄραγε κατάλληλος δότης τῆς καρδιάς, ἀφοῦ ἡ κατάστασις της κρίνεται ἀνεπανόρθωτα ἀπελπιστικὴ, ζεῖ ὅμως ακόμα ;

Ἡ μητέρα της ἔχει σκοτωθεῖ καὶ αὐτὴ στὸ δυστύχημα καὶ μόνο ὁ ἀπελπισμένος πατέρας ἐπιζεῖ χωρὶς σοβαρὰ τραύματα καὶ δίνει, πολιορκημένος ἀπὸ τοὺς γιατροὺς, τὴ μεγαλόφυχη συγκατάθεσις του στὴν περίπτωσι τοῦ ἀναμενόμενου θανάτου τῆς κόρης του, για τὴ μεταμόσχευσι τῆς καρδιάς της μόλις παύσουν οἱ καρδιακοὶ παλμοί. Εἶναι ἀπαραίτητες οἱ χρονικὲς προϋποθέσεις καὶ ὁ συντονισμὸς τους πὸν πρέπει νὰ τηρηθοῦν καὶ στὸ δότη καὶ στὸ δέκτη, ὥστε νὰ μὴ χαθεῖ οὔτε μιὰ στιγμὴ ἀνάμεσα στὰ χέρια τους . . . ἢ ζωή.

Σὰν στήν πιό λεπτή πολεμική ἐπιχείρηση ἀρχίζει ἀμέσως ἡ ἐφαρμογή τοῦ καλομελετημένου σχεδίου. Ὁ Washkansky καὶ ἡ Darwall μεταφέρονται ὁ καθένας σὲ συνεχόμενα χωριστὰ καὶ προετοιμασμένα χειρουργεῖα. Κάθε κίνηση τοῦ προσωπικοῦ ἔχει προβλεφθεῖ καὶ ἐκτελεῖται μὲ τὴ μεγαλύτερη ἀκρίβεια.

Κατάχλωμος ἀλλὰ ψύχραιμος ὁ Μπάρναρντ προσεύχεται σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ διαδρόμου πὸν ἐνώνει τὰ χειρουργεῖα. Εἶναι γιὸς πάστορα καὶ τὸν κατέχει τὸ ἄγχος τῆς εὐθύνης. Κάποια στιγμή τὸν συναντᾷ ἡ ἀδελφή πὸν μεταφέρει τὰ σύνεργα τῆς ἐξωσωματικῆς κυκλοφορίας: «Κύριε Καθηγητά, μὲ συγχωρεῖτε, ἀφήστε με νὰ περάσω». Καὶ τὴν κοιτάζει ὁ Μπάρναρντ σὰ νὰ βρῖσκεται σὲ ἄλλο κόσμος! Εἶναι ἀκόμα καιρὸς, σκέπτεται, νὰ ἀκυρώσει τὴν ἐπιχείρηση. Τί νὰ τοῦ εἶπε ἄραγε ὁ Θεὸς του, ὅταν ξεκίνησε νὰ φορέσει τὴν πανοπλία τοῦ χειρουργοῦ;

Ὁ ἀναισθησιολόγος Ozinsky προετοιμάζει τὸν Washkansky πὸν ἀνασηκωμένος ἀπὸ τὴ δύσπνοια εἶναι ἀκόμα καθιστὸς στήν ἐγχειρητική τράπεζα. Μὲ ὅση δύναμη καὶ ψυχραιμία συγκεντρώνει ἀκόμα ὁ «ἀθλητῆς» διατηρεῖ ἕνα χαμόγελο καὶ δύο ἀποχαιρετιστήριες χιουμοριστικὲς λέξεις, ἀπευθυνόμενες στήν παλιά του καρδιά!

Στὸ ἄλλο χειρουργεῖο ἡ Denise Darwall, κλινικὰ πεθαμένη, ζοῦσε ἐν τούτοις ἀκόμα ὅπως ἔδειχνε τὸ ἠλεκτροκαρδιοσκόπιο πὸν μεταφέρει τοὺς καρδιακοὺς παλμοὺς στὴ γνωστὴ ὀπτική μορφή τους. Ὁ Μάριος, ἀδελφὸς τοῦ Μπάρναρντ, χειρουργὸς καὶ αὐτὸς, ἐπιβλέπει τὴν πλευρὰ τῆς δότριας. «Θὰ σὲ εἰδοποιήσω μόλις τελειώσει», λέει στὸν ἀδελφὸ του, πὸν περιμένει γιὰ νὰ ἀνοίξει τὸν ἐτοιμοθάνατο θώρακα. Ἀλλὰ τὸ βλέμμα του πάνω ἀπὸ τὴ μάσκα δείχνει ἀκόμα δισταγμοὺς, σὰν ὑπαναχώρηση. «Ποῦ βρῖσκεται ἡ κατάστασή της;», ρωτᾷ, ἔτσι γιὰ νὰ πεῖ κάτι.

«Πίεση 90, σφύξεις 100, θερμοκρασία 39. Ἄν καθυστερήσουμε ἀκόμα μπορεῖ ὅλα νὰ χαθοῦν», ἀπαντᾷ ὁ Μάριος, «ὅπωςδήποτε θὰ σταματήσει ἡ λειτουργία τῆς καρδιάς πολὺ σύντομα».

Τώρα ἀρχίζει ἡ δραστηριότητα μὲ τὸ αὐστηρὰ προμελετημένο σύστημα. Ἐνῶ ἐφαρμόζεται στὸ δέκτη ἡ ἐξωσωματικὴ κυκλοφορία, στήν δότρια ἔχει τοποθετηθεῖ ἀπὸ τὸν Μπάρναρντ μέσα στήν ἀορτὴ ἀνάλογος σωλήνας πὸν ἐνώθηκε μὲ τὴν παροχὴ κυκλοφορίας στὰ στεφανιαῖα ἀγγεῖα τῆς δοτῆς καρδιάς. Μὲ ὥρολογιακὴ ἀκρίβεια εἶχε ἀνοίξει καὶ αὐτὸς ὁ θώρακας καὶ ἡ καρδιά τῆς Denise, εἶχε ἀποκοπεῖ ἀπὸ τὰ μεγάλα ἀγγεῖα της, τὴν ἀορτὴ, τὴν πνευμονικὴ ἀρτηρία καὶ τὶς 4 λεπτότερες πνευμονικὲς φλέβες.

Μόλις τὴν ἔβγαλε κρατημένη στήν παλάμη του, τοποθετεῖ ὁ Μπάρναρντ τὴ νεανικὴ καρδιά σὲ λεκάνη μὲ παγωμένο διάλυμα Ringer, ὥστε ἡ θερμοκρασία νὰ πέσει σὲ 28 βαθμούς.

Ἡ καρδιά μεταφέρεται κοντὰ στὸ δέκτη, ἐνῶ ἡ καρδιά τοῦ Μπάρναρντ σίγουρα θὰ εἶχε ξεπεράσει τοὺς 100 σφυγμούς, ἀφοῦ ἡ μεταμόσχευση βρίσκεται τώρα στὸ πιὸ εὐαίσθητο σημεῖο της. Περίμενε νὰ σταματήσουν οἱ συστολές . . . καὶ τότε ἄρχισε ὁ ἀποχωρισμὸς τοῦ κατώτερου τμήματος τῆς καρδιάς τοῦ δέκτη καὶ ἡ ἀνάλογη προσαρμογὴ τῆς καρδιάς τῆς δότριας. Ἀκολούθησε σιωπηρὰ ἡ προσαρμογὴ καὶ ἡ συρραφή.

«Ἦταν οἱ στιγμὲς τῆς πραγματικότητας», εἶπε ἀργότερα ὁ Μπάρναρντ.

«Ἦταν ἡ συνείδηση τῆς τερατώδους ἐπιχειρήσεως, ὅταν εἶχα μπροστά μου ἕναν ἄνθρωπο χωρὶς καρδιά ἀλλὰ ἀκόμα ζωντανὸ καὶ μιὰ ξένη ζωντανὴ καρδιά στὰ χέρια μου». Γιὰ νὰ κινηθεῖ ἡ καρδιά χρειάστηκε κάποιος ἠλεκτρικὸς ἐρεθισμὸς.

Στὶς 4 τὸ πρωὶ ὅλα εἶχαν τελειώσει, καὶ οἱ γιατροὶ κατάκοποι δὲν μποροῦσαν ὥστόσο νὰ ἡσυχάσουν. Τσιγάρα, καφέδες καὶ βάρδιες. Ὁ Μπάρναρντ ἀποτραβήχτηκε καὶ ὁμολόγησε ἀργότερα πὼς πῆγε πάλι νὰ προσευχηθεῖ. Δὲν ἄφησε νὰ τὸν πλησιάσουν. Ζήτησε μόνο ἕνα φλυτζάνι τσάϊ. Τὸ ἐδγευστότερο τοῦ βίου του.

Ὁ Washkansky μὲ τὴ νεανικὴ καρδιά τῆς κοπέλλας πέθανε σὲ 18 μέρες ἀπὸ διπλὴ πνευμονία.

Ὁ Blackberg ἔζησε 600 μέρες.

Ὁ Peter Smith περισσότερο ἀπὸ ἐνάμισυ χρόνο.

Σήμερα ἑκατοντάδες ἀκολουθοῦν, ἐπιζοῦν καὶ παύουν νὰ παρουσιάζονται στὴν ἐπικαιρότητα.

Ὁ Μπάρναρντ, ὁ χειρουργὸς μὲ τὰ «χρυσὰ χέρια», ὅπως τὸν ὀνόμασαν, ἀναγκάστηκε πολὺ σύντομα, νεότατος ἀκόμα, νὰ περιορίσει τὴ χειρουργικὴ δραστηριότητά του, ἐπειδὴ αὐτὰ δὲν τὸν ἀκολουθοῦσαν πιὰ ὅστερ' ἀπὸ σοβαρὴ ρευματικὴ πάθηση. Ζεῖ ὅμως εὐτυχισμένος οἰκογενειάρχης καί, φιλοσοφημένος γιὰ τὰ ἐγκόσμια προσπαθεῖ νὰ συνεχίσει νὰ προσφέρει καρτερικὰ τὶς ὑπηρεσίες του στὴν ἀνθρωπότητα.

Τὰ ὀνόματα ὅμως τοῦ Ludwig Rehn καὶ τοῦ Christian Barnard θὰ παραμείνουν ἄσβεστα ἀστραφτερὰ σκαλοπάτια στὴν κλίμακα τῆς ἐξελίξεως τῶν καταπληκτικῶν δυνατοτήτων τοῦ ἀνθρώπου.

Σὰν τὸν ἀτρόμητο κυνηγὸ πὺλ στὴν βουνοκορφὴ περιφρονεῖ τὸ χάος, ἔτσι ὁ χειρουργὸς σκαρφαλώνει στὸ τελευταῖο πετραδάκι τῆς ζωῆς, γιὰ νὰ βρεῖ τὴν ἀπόσιτη πηγὴ, ἃς ποῦμε τῆς αἱμορραγίας, πὺλ σῶμα μὲ σῶμα διεκδικεῖ ἀπὸ τὸ χάρο. Ἀπὸ μιᾶς ἀναπνοῆς ἀπόσταση κρέμεται ἡ ζωὴ πὺλ ἡ ἀδιάκοπη ἄμπωτη καὶ παλλίρροια τοῦ κινδύνου δὲν ἀφήνει νὰ στεριώσει. Σὰν ζωγραφιὰ στὴν ἄμμο ἀπειλεῖται νὰ σβῆσει ἢ ἐλπίδα τῆς ἐλπίδας.

Ποιοῦ Θεοῦ τόλμη χρειάζεται ὁ χειρουργὸς γιὰ ν' ἀποφύγει μὲ ρολογιῶ ὑπομονή τοῦ θανάτου τὴν τρικλοποδιά ; Αἰῶνες περιέχει κάθε δευτερόλεπτο, ὥσπου νὰ χαμογελάσει ἡ οὐλή, καθὼς μὲ ἀπέραντη προσοχή παραμερίζεται ἡ τελευταία γάζα σὰν ἡ ὑπογραφή τοῦ ἥρωα.

Αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη, περαστικὴ φεῦ, εὐτυχία καὶ ἀμοιβὴ τῆς δικῆς του καρδιᾶς, τῆς σιδερένιας καρδιᾶς τοῦ χειρουργοῦ.